

Beztabakas nikotīna paciņu tirdzniecība

Published: 13.12.2021.

Veselības inspekcija informē komersantus, ka tirgojot beztabakas nikotīna paciņas, jānodrošina normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošana, ņemot vērā preces bīstamību.

ĶĪMISKIEM MAISIJUMIEM NOTEIKTĀS PRASĪBAS

Beztabakas nikotīna paciņas satur ķīmisko maisījumu ar nikotīnu – vielu, kuras ķīmiskais nosaukums ir 3-[(2S)-1-methylpyrrolidin-2-yl]pyridine (CAS Nr. 54-11-5). Nikotīns ir spēcīga nervu sistēmu apdraudoša inde un tam noteikta harmonizētā klasifikācija ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (EK) Nr. 1272/2008 (2008. gada 16. decembris) par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu (turpmāk – CLP regula). Saskaņā ar CLP regulu nikotīns klasificēts kā otrās kategorijas akūti toksiska viela uzņemot orāli, dermāli vai ieelpojot. Papildus tam nikotīnam ir noteikta otrās kategorijas hroniska bīstamība iedarbībai uz vidi.

Uz beztabakas nikotīna paciņām kā ķīmiskiem maisījumiem attiecas CLP regulas 4. panta 1. punktā noteiktais pakārtota lietotāja un importētāja pienākums pirms ķīmisku maisījumu laišanas tirgū tos klasificēt saskaņā ar CLP regulas II sadaļu "BĪSTAMĪBAS KLASIFIKĀCIJA". Lai maisījumu klasificētu saskaņā ar CLP regulu, komersantam nepieciešama dokumentāri apliecināta informācija par nikotīna procentuālo koncentrāciju maisījumā.

Savukārt, saskaņā ar CLP regulas 4. panta 4. punktu, ja ķīmisks maisījums ir klasificēts kā bīstams, piegādātājam ir jānodrošina, ka pirms laišanas tirgū maisījums ir arī marķēts un iepakots atbilstīgi CLP regulas III un IV sadaļai.

Tātad beztabakas nikotīna paciņās esošais ķīmiskais maisījums ir jāklasificē saskaņā ar CLP regulu un kā bīstams ķīmiskais maisījums tas jāmarķē un jāiepako saskaņā ar CLP regulā noteiktajām prasībām.

Jāievēro CLP regulas 35. panta 2. punkta prasības attiecībā uz bīstama maisījuma iepakojumu, kuru piegādā plašākai sabiedrībai. Iepakojums nedrīkst būt tādas formas vai ar tādu grafisko noformējumu, kas varētu izraisīt bērnu aktīvu ziņkārību vai maldināt patērētājus, nedrīkst būt līdzīgs noformējumam, kādu izmanto pārtikai, dzīvnieku barībai, medicīnai vai kosmētikas līdzekļiem.

Ja maisījums atbilst CLP regulas II pielikuma 3.1.1. iedaļas prasībām, tā iepakojums ir jānodrošina ar bērniem nepieejamu aizdari saskaņā ar II pielikuma 3.1.2. iedaļu.

Tātad jebkura tilpuma atverams un no jauna aizverams iepakojums, kurš pieejams mazumtirdzniecībā un satur maisījumu ar nikotīnu, kura dēļ tas klasificēts akūtas toksicitātes 3. kategorijā, ir jāaprīko ar bērniem nepieejamu aizdari, kas atbilst standartam EN ISO 8317.

Bīstamiem ķīmiskiem maisījumiem jānodrošina drošības datu lapas latviešu valodā saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1907/2006 (2006. gada 18. decembris), kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (turpmāk – REACH regula) 31. pantu.

Ķīmisko vielu ražotājiem vai importētājiem, kuri Eiropas Savienībā ražo vai importē ķīmiskās vielas vai vielas maisījumos vairāk nekā vienu tonnu gadā, jāveic ķīmisko vielu reģistrācija saskaņā ar REACH regulas 5. pantu, ja ķīmiskās vielas ražotājs nav nozīmējis vienīgo pārstāvi Eiropas Savienībā saskaņā ar REACH regulas 8. pantu. Ja ir nozīmēts vienīgais pārstāvis, importētāja rīcībā jābūt dokumentam no ražotāja par tiesībām izmantot reģistrācijas numuru, kas tika izsniegts vienīgajam pārstāvim. Saskaņā ar REACH regulas 5. pantu, tirgū var laist tikai tādas ķīmiskās vielas un vielas maisījumos, kas reģistrētas Eiropas Ķīmisko vielu aģentūrā (ECHA), iesniedzot reģistrācijas dokumentāciju atbilstoši REACH regulas prasībām. Palīdzības dienesta funkciju REACH regulas izpratnē Latvijā pilda VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (turpmāk - LVGMC) un sniedz padomus ražotājiem,

importētājiem, pakārtotiem lietotājiem un visām citām ieinteresētām pusēm par to attiecīgiem jautājumiem, pienākumiem un saistībām saskaņā ar REACH regulu.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2015. gada 22. decembra noteikumu Nr. 795 „Ķīmisko vielu un maisījumu uzskaites kārtība un datubāze” III. nodaļu personai, kas ķīmisko vielu vai maisījumu ražo vai ievie Latvijas teritorijā no citas Eiropas Savienības dalībvalsts vai no jebkuras valsts ārpus Eiropas Savienības ir jāsniedz pārskats par darbībām ar ķīmiskām vielām un maisījumiem LVĢMC. Pārskatu sniedz, ja Latvijas teritorijā ievesto ķīmisko vielu vai ķīmisko maisījumu daudzums pārsniedz 100 kg gadā. Par nikotīnu kā 2. kategorijas akūti toksisku vielu pārskatu LVĢMC sniedz, ja ievestais vai saražotais vielas daudzums pārsniedz 10 kg gadā.

TABAKAS LIKUMA ATTIECINĀMĀS PRASĪBAS

Beztabakas nikotīna paciņas kā preču kategorija šobrīd nav tieši regulēta Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likumā (turpmāk – Tabakas likums).

Beztabakas nikotīna paciņas satur nikotīnu, tāpat kā elektronisko cigarešu uzpildes flakonu šķidrumi. Beztabakas nikotīna paciņu izmantošanas mērķis ir analogisks elektronisko cigarešu uzpildes flakonu šķidrumiem – nikotīna uzņemšana cilvēka organismā.

Saskaņā ar Tabakas likuma 1. panta 18. punktu, nikotīns ir nikotīna alkaloīdi, spēcīga nervu sistēmu apdraudoša inde, kas izraisa pieradumu un atkarību no tās. Tabakas likuma 1. panta 28. punktā noteikts, ka spēja izraisīt atkarību ir vielas farmakoloģiskā spēja izraisīt atkarību — stāvokli, kas ietekmē indivīda spēju kontrolēt savu uzvedību, parasti radot apmierinājuma sajūtu vai atvieglojumu pēc abstinences simptomu novēršanas.

Šādā gadījumā piemērojams Administratīvā procesa likuma 17. panta otrajā daļā noteiktais: „Ja iestāde [...] konstatē tiesību sistēmā nepilnību, tā var šo nepilnību novērst, arī lietojot analogijas metodi, tas ir, sistēmiski analizējot līdzīgu gadījumu tiesisko regulējumu un šīs analīzes rezultātā konstatētos tiesību principus piemērojot konkrētajā gadījumā.” Tātad, izmantojot analogijas metodi saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 17. panta otro daļu, uz beztabakas nikotīna paciņām, kamēr Tabakas likums tieši nenosaka tām prasības, ir attiecināmas līdzīgam nikotīna uzņemšanai paredzētam ķīmiskam maisījumam – elektronisko cigarešu uzpildes flakonu šķidrumam Tabakas likumā noteiktās prasības, ciktāl tās skar vai ir attiecināmas uz Preču drošumu un patērētāju aizsardzību.

Ņemot vērā minēto, uz beztabakas nikotīna paciņām attiecināms:

Tabakas likuma 3. panta piektās daļas 2. punktā noteiktais, ka maksimālā nikotīna koncentrācija nikotīnu saturošā šķidrumā ir 20 mg/ml. Attiecinot šo robežlielumu uz beztabakas nikotīna paciņām – nikotīna koncentrācija tajās nedrīkst pārsniegt 20 mg/g.

Tabakas likuma 3. panta piektās daļas 3. punktā noteiktais, ka nikotīnu saturošs vai nesaturošs šķidrums nesatur Tabakas likuma 3. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. un 5. punktā norādītās piedevas.

Attiecīgi beztabakas nikotīna paciņas aizliegts laist tirgū, ja to sastāvā:

- ir vitamīni vai citas piedevas, kas rada iespaidu, ka izstrādājums ir labvēlīgs veselībai vai samazina veselības apdraudējumu;
- ir kofeīns vai taurīns, vai citas piedevas un stimulējoši savienojumi, kas tiek saistīti ar enerģiju un vitalitāti;
- sastāvā ir piedevas, kas ietekmē emisiju krāsu;
- ir piedevas, kas atvieglo nikotīna uzņemšanu;
- ir piedevas, kam piemīt kancerogēnas, mutagēnas vai reproduktīvajai sistēmai toksiskas īpašības.

Tabakas likuma 6. panta piektajā daļā noteiktais, ka uz iepakojuma vienības un jebkāda ārējā iepakojuma ir norādāma šāda informācija:

- 1) visu precē iekļauto sastāvdaļu saraksts dilstošā secībā;
- 2) nikotīna saturs beztabakas nikotīna paciņas iepakojuma vienībā (mg/g) un daudzums katrā devā (mg);
- 3) partijas numurs;
- 4) norādījums precī glabāt bērniem nepieejamā vietā.

Tabakas likuma 6. panta sestajā daļā, noteiktais, ka katrai iepakojuma vienībai pievieno informatīvu lapiņu, kas satur: norādījumus par izstrādājuma lietošanu un glabāšanu, tostarp norādi, ka izstrādājumu nav ieteicams lietot jauniešiem un nesmēķētājiem; informāciju par kontrindikācijām; brīdinājumus īpašām riska grupām; informāciju par iespējamu nevēlamu iedarbību; informāciju par pieraduma izraisīšanu un toksiskumu; ražotāja vai importētāja un juridisko vai fizisko personu kontaktinformāciju Eiropas Savienībā un Eiropas Ekonomikas zonā.

Tabakas likuma 7. panta piektajā daļā noteiktais, ka uz iepakojuma izvietojams brīdinājums par ietekmi uz veselību; uz katras beztabakas nikotīna paciņas iepakojuma vienības ārējā iepakojuma ir norādāms šāds brīdinājums par ietekmi uz veselību: "Šis izstrādājums satur nikotīnu, kas ir stipru pieradumu izraisīša viela".

Tabakas likuma 8. panta devītajā daļā noteiktais, ka komersants pirms šo preču tirdzniecības uzsākšanas, ziņo par to Veselības inspekcijai, saskaņā ar Ministru kabineta 2016. gada 6. septembra noteikumiem Nr. 593 „Kārtība, kādā komersants paziņo par elektronisko cigarešu un elektronisko cigarešu uzpildes flakonu tirdzniecības uzsākšanu”. Paziņošanu par beztabakas nikotīna paciņu tirdzniecības uzsākšanu var veikt papildinot ierakstu noteikumu Nr. 593 pielikumā apstiprinātajā [formā](#) vai arī brīvā formā.

Augstāk minētās Tabakas likumā noteiktās prasības Veselības inspekcija kontrolē atbilstoši deleģējumam Tabakas likuma 12. pantā.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, atbilstoši deleģējumam Tabakas likuma 12. pantā, kontrolē šā likuma [6.](#) panta pirmajā, otrajā, trešajā, ceturtajā un trīspadsmitajā daļā, kā arī [9.](#) panta pirmajā, otrajā, ceturtajā un piektajā daļā noteikto ierobežojumu izpildi.

Tabakas likuma 6. panta pirmajā līdz ceturtajā daļā noteikti ierobežojumi šajā pantā norādīto elementu un apgalvojumu izvietošanai uz iepakojuma vienības un jebkāda ārējā iepakojuma.

Valsts policija un pašvaldības policija, atbilstoši deleģējumam Tabakas likuma 12. pantā, kontrolē šā likuma [3.panta](#) pirmās daļas 1. un 2.punktā, [8.panta](#) pirmajā, trešajā un piektajā daļā, kā arī [10.panta](#) otrajā, trešajā, ceturtajā, piektajā un sestajā daļā noteikto ierobežojumu izpildi.

Tabakas likuma 8. panta pirmajā daļā noteikti pārdošanas ierobežojumi valsts pārvaldes iestāžu telpās, sociālās aprūpes, ārstniecības un izglītības iestādēs, tajā skaitā izglītības iestāžu dienesta viesnīcās, kā arī šo iestāžu lietošanā esošajās teritorijās, veikalu nodaļās, kur notiek tirdzniecība ar bērnu precēm, kultūras institūcijās, sporta bāzēs un citās šajā pantā nosauktajās vietās.

Tabakas likuma 8. panta trešajā un piektajā daļā noteikts aizliegums:

- pārdot personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, un šīs personas nedrīkst tos iegādāties.
- pārdot personām, par kuru vecumu mazumtirgotājam ir pamatotas šaubas un kuras pēc mazumtirgotāja pieprasījuma neuzrāda personu apliecināšu dokumentu.

Valsts ieņēmumu dienests, atbilstoši deleģējumam Tabakas likuma 12. pantā, kontrolē šā likuma [8.panta](#) otrajā daļā noteikto

aizliegumu pārdot un iegādāties ar distances līguma palīdzību.

Veselības inspekcija vērš uzmanību, ka šobrīd jautājums par beztabakas nikotīna paciņu apriti Latvijā tiek padziļināti pētīts un diskutēts starpinstitūciju līmenī, līdz ar to nākotnē var tikt noteikti citi tiesiski ierobežojumi.

<https://www.vi.gov.lv/en/beztabakas-nikotina-pacinu-tirdznieciba>